

วิธีดำเนินงานวิจัย

เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามความมุ่งหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการ ดังนี้

การศึกษาเตรียมการ

การวิจัยเรื่อง "การสร้างแนวคิดของความเป็นพลเมืองดีในหนังสือสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น" นี้ เป็นโครงการศึกษาวิจัยต่อเนื่องจากผลการวิจัยของ วัลลภ พุ่มพวง เรื่อง "ความคิดเห็นของคนไทยเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี" ในปีพุทธศักราช 2514 ที่พบว่า คนไทยกลุ่มตัวอย่างซึ่งจบการศึกษาชั้นประโยคประถมศึกษาตอนต้นแล้ว ไม่ได้ศึกษาต่อนั้น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีไม่ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ เป็นการแสดงให้เห็นว่า ผลของการจัดการศึกษาเพื่อปลูกฝังบุคคลให้เป็นพลเมืองดีในระดับประถมศึกษาตอนต้น มิได้บรรลุเป้าหมายตามความมุ่งหมายของหลักสูตรและแผนการศึกษาแห่งชาติที่รัฐได้วางไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการขาดตกบกพร่องขององค์ประกอบ-ประการใดประการหนึ่งหรือหลายประการแห่งการจัดการศึกษาในระดับนี้ อันได้แก่หลักสูตร, แบบเรียน, วิธีการเรียนการสอน, การนิเทศการศึกษา, ครู, ผู้ปกครองนักเรียน, อุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ รวมทั้งวัสดุเอกสารเสริมประสบการณ์, การบริหารการศึกษา และความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง⁸⁰ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาผลงานวิจัยของ วัลลภ พุ่มพวง เพื่อนำผลจากการวิจัยและข้อเสนอแนะมาใช้ในการวิจัยนี้ มาเลือกดำเนินการวิจัยต่อกันในเนื้อหาของแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบสังคมศึกษาระดับนี้ เพื่อให้

⁸⁰ วัลลภ พุ่มพวง, เรื่องเดิม, หน้า 91-96.

ทราบว่าแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบวิชานี้มีเนื้อหาเพียงพอต่อการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีให้แก่เด็กในระดับประถมศึกษาตอนต้นหรือไม่ เพียงใด รวมทั้งได้ศึกษาเกี่ยวกับผลการวิจัยของผู้อื่น ทั้งของไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเป็นพลเมืองดี, เรื่องคุณภาพ และคุณลักษณะของหนังสือสังคมศึกษา และวิธีการทดลองจนโครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษาใหม่ ๆ ผู้วิจัยได้ติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในวงการการศึกษาที่เกี่ยวกับสังคมศึกษาและหนังสือสำหรับเด็ก เช่น การประชุมสัมมนาเรื่องหนังสือสำหรับเด็กของสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 นี้ โดยตลอดมา ทั้งโดยการศึกษาด้วยตนเองและในวิชาต่าง ๆ ที่กล่าวแล้ว

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยต่อจากการวิจัย เรื่อง "ความคิดเห็นของคนไทยเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี" ของวัลลภ พุ่มพวง ดังกล่าวแล้ว ในโครงการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาของรองศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์ แห่งแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้นเกณฑ์ความเป็นพลเมืองดีที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ จึงอยู่ในขอบข่ายเดียวกัน โดยได้ดำเนินการในการสร้างเครื่องมือวิจัยตามลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเกณฑ์และขอบเขตของความเป็นพลเมืองดี

1.1 ศึกษาเกณฑ์และความคิดเห็นเรื่องความเป็นพลเมืองดี จากการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของคนไทยเกี่ยวกับพลเมืองดี" ของ วัลลภ พุ่มพวง ตลอดจนแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนั้น⁸¹

1.2 ศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองดีจากหลักสูตร ประมวลการเรียน โครงการสอน กฎหมาย และรายงานการวิจัยอื่น ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาเกณฑ์และ

⁸¹ วัลลภ พุ่มพวง, เรื่องเดิม, หน้า 58-59 และ 251-69.

ความคิดเห็นเรื่องความเป็นพลเมืองดีของวัลลภ พุ่มพวง ว่าสมควรจะเพิ่มเติม ปรับปรุง เพื่อให้เหมาะสมแก่การวิจัยครั้งนี้เพียงใด

1.3 ศึกษาเกี่ยวกับความคิดรวบยอดทางค่านิยมทางการศึกษาทั่ว ๆ ไป และทางค่านิยมศึกษาโดยเฉพาะ จากหนังสือ และวารสารต่าง ๆ

1.4 ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์แบบ เรียงและหนังสืออ่านประกอบวิชาต่าง ๆ ทั้งในค่านิยมและคุณลักษณะอื่น ๆ ของหนังสือ และโดยเฉพาะหนังสือหมวดสังคม ทั้งจากหนังสือ, วารสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผู้มีประสบการณ์ในเรื่องนี้

ขั้นที่ 2 เขียนเกณฑ์ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดี

2.1 นำผลจากการศึกษาในขั้นที่ 1 ทั้งหมดมาดำเนินการเขียนเกณฑ์ความคิดรวบยอด โดยกำหนดขอบเขตความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีออกเป็น 5 เรื่องตามเกณฑ์ความเป็นพลเมืองดีของ วัลลภ พุ่มพวง

2.1.1 ความคิดรวบยอดในเรื่องค่านิยมและคำสอนในศาสนา

2.1.2 ความคิดรวบยอดในเรื่องการอยู่ร่วมกันในชุมชนชนบ-
ชนรรมนิยม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย

2.1.3 ความคิดรวบยอดในเรื่องความรับผิดชอบในหน้าที่ของพลเมือง

2.1.4 ความคิดรวบยอดในเรื่องความเข้าใจในระบบประชาธิปไตย

2.1.5 ความคิดรวบยอดในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการปกครองประเทศ
โดยทั่วไป

2.2 เขียนความคิดรวบยอดโดยเฉพาะในแต่ละเรื่องข้างต้นตามหลักความคิดรวบยอดที่ได้ศึกษาในขั้นที่ 1 โดยเขียนแนวคิดรวบยอดจากเกณฑ์ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี จากความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ทุกด้าน จากแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยของ วัลลภ พุ่มพวง ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยได้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับการวิจัยในค่านิยมของหนังสือโดยเฉพาะยิ่งขึ้น ซึ่งได้ความคิดรวบยอดรวมทั้ง 5 เรื่องเป็น 50 ความคิดรวบยอด ดังนี้

- 2.2.1 เรื่องคำนิยามและคำสอนในศาสนา 13 ความคิดรวบยอด
- 2.2.2 เรื่องการอยู่ร่วมกันในชุมชน ชุมชนธรรมนิยมประเพณี และวัฒนธรรมไทย 9 ความคิดรวบยอด
- 2.2.3 เรื่องความรับผิดชอบในหน้าที่ของพลเมือง 12 ความคิดรวบยอด
- 2.2.4 เรื่องความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย 8 ความคิดรวบยอด
- 2.2.5 เรื่องความรู้เกี่ยวกับการปกครองประเทศโดยทั่วไป 8 ความคิดรวบยอด

ในการเขียนความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองนี้ ทุกเรื่องได้เขียนความคิดเห็นที่เป็นที่มาของความคิดรวบยอดแต่ละความคิดรวบยอดไว้ให้เห็นด้วย

ขั้นที่ 3 พิจารณาเกณฑ์ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมือง

นำเกณฑ์ความคิดรวบยอดที่สร้างขึ้นจากความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่สร้างแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิท่านจิตวิทยาการ เรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษาพิจารณาตรวจแก้ไข จนทุกฝ่ายได้ตรวจแก้ไขและเห็นพ้องต้องกันแล้วว่าเหมาะสมและถูกต้อง จึงได้นำมาเขียนใหม่ให้สมบูรณ์ เพื่อถือเป็นเกณฑ์ในการจัดทำตารางวิเคราะห์หนังสือ กับแบบข้อสอบตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นที่ทำการวิจัยต่อไป

ขั้นที่ 4 การเขียนตารางวิเคราะห์ความคิดรวบยอดของเนื้อหาในแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบสังคมศึกษา

4.1 นำความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองนี้มาเขียนเป็นตารางสำหรับวิเคราะห์ความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองนี้ ของเนื้อหาในแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ วิชาสังคมศึกษา ระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยคิดเป็นความถี่ (Frequency) จากช่องรอยคะแนน (Tally) ของแต่ละความคิดรวบยอดทุก ๆ ความคิดรวบยอดที่เรียงตามลำดับเรื่อง ตาม 2.2

4.2 ตารางวิเคราะห์ความคิดรวบยอดนี้ใช้ได้ทั้งแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ โดยแต่ละฉบับจะมีช่องสำหรับกรอกประเภทของหนังสือ (แบบเรียน หรือหนังสืออ่านประกอบ), ชื่อหนังสือ (Title), ชั้น, ชื่อผู้แต่งหรือเรียบเรียง, พิมพ์ครั้งที่, พุทธศักราชที่พิมพ์ และชื่อสำนักพิมพ์จำหน่าย เพื่อสะดวกในการจำแนกและวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 5 การพิจารณาตารางวิเคราะห์หนังสือ

5.1 นำตารางวิเคราะห์ความคิดรวบยอดที่ได้ตรวจพิจารณาถูกต้องแล้ว ไปให้ครูที่สอนประจำชั้น และสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นละ 1 คน โดยให้อ่านหนังสือแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษาของชั้นเรียนที่ตนสอน โดยที่ครูไม่เคยเห็นหรือเคยใช้หนังสือที่นำมาให้อ่านเลยประเภทละ 1 เล่ม แล้วให้วิเคราะห์หนังสือที่ตนอ่านนั้นในด้านการสร้างความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองที่ควยวิธีทางสถิติในตารางวิเคราะห์ ทั้งนี้ก่อนทำการวิเคราะห์ให้ชี้แจงให้เข้าใจถึงวิธีการวิเคราะห์ก่อน จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ของครูกับของผู้วิจัยจากหนังสือเล่มเดียวกัน มาเปรียบเทียบกัน เพื่อพิจารณาคุณภาพด้านต่าง ๆ ของตารางวิเคราะห์ ผลการเปรียบเทียบปรากฏว่ามีความใกล้เคียงกัน มีความแตกต่างกันอย่างมากที่สุดไม่เกิน 2 รอยคะแนนในความคิดรวบยอดบางเรื่องซึ่งเป็นส่วนน้อยเท่านั้น จึงได้พิจารณาปรับปรุงสำนวนภาษาของความคิดรวบยอดที่ผลการวิเคราะห์แตกต่างกันนั้นทุกแนวคิด เพื่อให้สามารถครอบคลุมความคิดเห็นต่าง ๆ ที่มีลักษณะร่วมกันตามหลักของความคิดรวบยอด และสามารถสื่อความหมายได้ตรงกันยิ่งขึ้น แล้วนำไปให้อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัยพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วจึงเขียนตารางวิเคราะห์ที่สมบูรณ์ไว้ทำการวิเคราะห์ต่อไป

ขั้นที่ 6 การเขียนแบบข้อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและครู

6.1 เพื่อให้การตัดสินผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ถูกต้องกับหลักวิชาและความเป็นจริงยิ่งขึ้น รวมทั้งจะได้ทราบถึงสภาวะปัจจุบัน และปัญหาต่าง ๆ ของแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองนี้ จากประสบการณ์, ความรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิและครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน

และหนังสือวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้นและหรือชั้นอื่นที่สูงขึ้นไป กับจะไ้ทราบความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนะของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อการวิจัยครั้งต่อไป และบรรลุตามความมุ่งหมายของการวิจัย จึงเขียนแบบข้อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองดีในเนื้อหาของหนังสือสังคมศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นขึ้น เพื่อสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิและครูผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องขึ้น

6.2 แบบข้อสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

6.2.1 คำชี้แจง

6.2.2 ประวัติย่อของผู้ตอบข้อสอบถาม

6.2.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาของแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบสังคมศึกษา โดยแยกให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในแต่ละเรื่องของความคิดรวบยอดที่ผู้วิจัยตั้งไว้เป็นเกณฑ์ของการวิจัยโดยให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างเสรี รวม 22 ข้อ

ขั้นที่ 7 การพิจารณาแบบข้อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ และครู

7.1 นำแบบข้อสอบถามที่ได้ตรวจพิจารณาถูกต้องแล้ว ไปทดลองให้ศึกษานิกรว่า เกอ และครูใหญ่โรงเรียนประชาบาล รวม 2 ราย ในจังหวัดกันทรบุรี ตอบข้อสอบถามโดยมีคำชี้แจงด้วยจจาจาเพิ่มเติม ปรากฏว่า ผู้ตอบทั้งสองรายตอบได้ตรงตามความมุ่งหมายของข้อสอบถาม จึงถือเป็นแบบข้อสอบถามที่สมบูรณ์⁸²

ตัวอย่างประชากรและการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ

ตัวอย่างประชากร

ศึกษาและรวบรวมรายชื่อแบบเรียนหมวดวิชาสังคมศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการ อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ และรายชื่อหนังสืออ่านประกอบประโยชน์ศึกษาตอนต้น ที่กำหนดให้โรงเรียนจัดทำไว้เพื่อส่งเสริมการอ่าน ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดแบบเรียนสำหรับเลือกใช้ในระดับโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2512⁸³ ทั้งหมด รวมทั้งระเบียบ คำสั่ง และหนังสือขอความเข้าใจแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่เกี่ยวกับแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ เช่น อานาจหน้าที่ในการ เลือกและกำหนดแบบเรียนบังคับใช้ในโรงเรียนสังกัดต่าง ๆ การขอความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงแบบเรียนที่เลือกใช้ในโรงเรียน ฯลฯ เป็นต้น⁸⁴ ส่วนการใช้รายชื่อแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบหมวดสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2512 เป็นหลักในการกำหนด ลักษณะตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เพราะนับตั้งแต่ปีการศึกษา 2513 เป็นต้นมาจนถึงบัดนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้มีหนังสือสั่งการไปยังผู้มีอำนาจหน้าที่ในการเลือกใช้แบบเรียนทุกระดับ ห้ามมิให้เปลี่ยนแบบเรียนใหม่ โดยให้ใช้แบบเรียนตามที่กำหนดไว้แล้วในปี การศึกษา 2512 จนกว่าจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลง⁸⁵ แล้วดำเนินการเป็นชั้น ๆ ดังนี้

ชั้นที่ 1 กำหนดลักษณะแบบเรียนที่ใช้ในการวิจัย

1.1 กำหนดให้แบบเรียนหมวดสังคมศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ทุกเล่ม ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการกำหนดแบบเรียนสำหรับเลือกใช้ในระดับ โรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2512 รวม 15 เล่ม เป็นตัวอย่างประชากรที่ใช้ทำการ วิจัยทั้งหมด ซึ่งแยกตามชั้นได้ดังนี้

⁸³ กระทรวงศึกษาธิการ, คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการกำหนดแบบเรียน สำหรับเลือกใช้ในระดับโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2512, (2511), หน้า 3-14, 39-43.

⁸⁴ ปรคศุรายละเอียคในภาคผนวก หน้า 267

⁸⁵ ปรคศุรายละเอียคในภาคผนวก หน้า 268

- 1.1.1 แบบเรียนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 เล่ม
 1.1.2 แบบเรียนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 4 เล่ม
 1.1.3 แบบเรียนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 เล่ม
 1.1.4 แบบเรียนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 เล่ม⁸⁶

1.2 การกำหนดหนังสืออ่านประกอบสังคมศึกษาเป็นตัวอย่างประชากรในการวิจัย 2 วิธี คือ

- 1.2.1 คุุหน้าปกของหนังสืออ่านประกอบตามบัญชีรายชื่อหนังสืออ่านประกอบประโยคประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการให้โรงเรียนจัดหาไว้เพื่อส่งเสริมการอ่านทุกเล่ม แล้วเลือกเอาเล่มที่กำหนดไว้ว่าเป็นหนังสืออ่านประกอบ หรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม ติมวิชาสังคมศึกษาทุกเล่ม เป็นตัวอย่างประชากร
- 1.2.2 อ่านจากเนื้อเรื่องของหนังสืออ่านประกอบ หรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม ติมวิชาภาษาไทยทุกเล่มที่มีเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์ความเป็นพลเมืองที่ผู้วิจัยกำหนดเป็นเกณฑ์ไว้ในการวิจัย สอดแทรกอยู่ เป็นตัวอย่างประชากร เว้นเล่มที่กำหนดไว้ที่หน้าปกว่าเป็นหนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม ติมวิชาอื่น ๆ

จำนวนหนังสืออ่านประกอบทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัย 60 เล่ม⁸⁷ แยกเป็นหนังสืออ่านประกอบสำหรับชั้นต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ที่หน้าปกหนังสือ ดังนี้

- ก. หนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 เล่ม
 ข. หนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 4 เล่ม
 ค. หนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 เล่ม

⁸⁶ไปรคกูรายละเอียดจากบัญชีรายชื่อแบบเรียนในภาคผนวก หน้า 269

⁸⁷ไปรคกูรายละเอียด บัญชีรายชื่อหนังสืออ่านประกอบ ในภาคผนวก หน้า 270 -

- ง. หนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 เล่ม
 จ. หนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 จำนวน 18 เล่ม
 ฉ. หนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 9 เล่ม
 รวบรวมแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบทั้งหมด 75 เล่ม เพื่อใช้ในการวิจัย

ขั้นที่ 2 การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิและครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา

การพิจารณากำหนดบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิและครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ตามแบบสอบถาม ใช้วิธีเลือกดังนี้

2.1 เลือกผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์รวมทั้งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการเรียนการสอน และการจัดทำหนังสือสังคมศึกษาจากหน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นที่ยอมรับในผลงานของบุคคลที่ถูกเลือก ได้แก่ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารและงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด, ผู้เรียบเรียงแบบเรียน, ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิจารณาแบบเรียน และผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในนโยบายการบริหารการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล รวม 4 ท่าน

2.2 ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา, โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นโรงเรียนราษฎร์ ประชากรต้องเป็นโรงเรียนตั้งอยู่บริเวณชานเมือง นครหลวงกรุงเทพมหานคร และเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ (มีนักเรียนมากกว่า 1,000 คน) สุ่มตัวอย่าง (Random Sampling) มาเพียงสังกัดละ 1 โรงเรียน แล้วส่งแบบสอบถาม ให้ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ตอบแบบสอบถามเอง หรือพิจารณาเลือกครูที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้และเหมาะสมที่จะให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะตามแบบสอบถาม โรงเรียนละ 1 ท่าน รวม 3 ท่าน

รวมจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิและครูที่ส่งแบบสอบถามไปให้ตอบ 7 ท่าน ได้รับแบบสอบถามคืนครบทั้งหมด

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้รวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยอ่านและวิเคราะห์เนื้อหาของแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบที่กำหนดไว้ เป็นตัวอย่างประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทุกเล่ม รวมทั้งการนำแบบข้อสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและครู เพื่อตอบและรับคืนด้วยตนเอง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบส่วนใหญ่ของจำนวนหนังสือทั้งหมดที่กำหนดไว้ใช้ในการวิจัย จัดพิมพ์จำหน่ายโดยองค์การการค้าของคุรุสภา และบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด ซึ่งทั้งสองแห่งมีห้องสมุดที่ทันสมัย ซึ่งนอกจากจะรวบรวมหนังสือต่าง ๆ ที่ตนจัดพิมพ์จำหน่ายแล้ว ยังมีหนังสือ วัสดุ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาการทุกระดับอีกด้วย ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลจากห้องสมุดทั้งสองแห่งนี้

การวิเคราะห์เนื้อหาของแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ

1. นำแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบที่กำหนดไว้มาอ่านทีละเล่ม เรียงลำดับตามบัญชีรายชื่อหนังสือตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการกำหนดแบบเรียนสำหรับเลือกใช้ในระดับโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2512 จากชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปตามลำดับ
2. การอ่านหนังสือแต่ละเล่ม ได้อ่านเล่มละ 3 ครั้งเป็นอย่างน้อย โดยครั้งแรกอ่านโดยตลอดทั้งเล่ม ตั้งแต่คำนำจนจบกิจกรรมเสนอแนะ หรือคำถามท้ายบทของบทสุดท้าย (ถ้ามี) เพื่อจับใจความสำคัญของแต่ละบทแต่ละเรื่องไปตามลำดับจนจบเล่ม การอ่านครั้งที่สอง เป็นการหาแนวคิดรวบยอดที่มีอยู่แต่ละบทแต่ละเรื่องของหนังสือนั้น แล้วชั่งร้อยคะแนน (Tally) ลงในตารางวิเคราะห์ในช่องของแนวคิดรวบยอดที่มีอยู่ในเนื้อหาของหนังสือนั้น

ทุกครั้งที่พบเนื้อหาซึ่งทำให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองก็ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว การอ่านครั้งที่ 3 เพื่อตรวจทบทวนว่า ในการชี้รอยคะแนนนั้นได้เก็บแนวคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองก็ตามเกณฑ์ในการอ่านครั้งที่ 2 ให้สมบูรณ์ แล้วขอเรื่องทั้งหมดของหนังสือนั้น เขียนไว้ด้านหลังของตารางวิเคราะห์แต่ละเล่ม หากหนังสือเล่มใดมีเนื้อหายาวและประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ มาก ก็จำเป็นต้องอ่านซ้ำอีก 1 - 2 ครั้ง เพื่อให้สามารถเก็บความคิดรวบยอดของทุก ๆ ตอนในหนังสือนั้นได้อย่างครบถ้วน

3. รวมชี้รอยคะแนนของความคิดรวบยอดของความเป็นพลเมืองของหนังสือแต่ละเล่ม ใส่ไว้ในช่องความถี่ของแต่ละความคิดรวบยอดในตารางวิเคราะห์หนังสือเล่มนั้น

การรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและครู

1. เมื่อเลือกกลุ่มตัวอย่างของผู้ทรงคุณวุฒิและครูที่จะให้ตอบข้อสอบถามสำหรับใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาประกอบข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือ รวม 7 คนแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบข้อสอบถามไปขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทุกคน เพื่อให้ตอบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างเสรี และขอให้ผู้ตอบกำหนดวันเวลาที่ให้ผู้วิจัยมารับแบบข้อสอบถามที่ตอบแล้วคืน ในการรับแบบข้อสอบถามคืนนี้ ผู้วิจัยไปขอรับจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทุกรายเช่นกัน

2. นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างมานับจำนวนตามที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เข้าด้วยกันในแต่ละความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่กลุ่มตัวอย่างตอบ ทุก ๆ เรื่องของความคิดรวบยอดที่ตั้งไว้ให้ตอบ เพื่อให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มในความคิดรวบยอดแต่ละเรื่องอย่างไร

ระยะเวลาที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์รวบรวมข้อมูลทั้งจากเนื้อหาของหนังสือและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและครู เริ่มแต่วันที่ 11 มกราคม 2515 ถึงวันที่ 20 มีนาคม 2515

การวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจทานตารางวิเคราะห์และผลการรวบรวมความเห็นในแบบข้อสอบถาม

เพื่อความเรียบร้อยและสมบูรณ์ของข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้มา ทั้งจากการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือทุกเล่ม และจากการตอบในแบบข้อสอบถาม จึงได้นำตารางวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือทุกเล่มมาตรวจทานการกรอรายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือ และการนับรอยคะแนน เพื่อความถูกต้องของจำนวนความถี่ทุก ๆ ความถี่รวมยอดกับการทวนจำนวนความถี่เห็นและข้อ เสนอแนะที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เข้า เป็นพวกเดียวกัน จนสมบูรณ์ได้แล้วจึงวิเคราะห์ต่อไป ดังนี้

จากจำนวนความถี่ของความถี่รวมยอดที่รวบรวมได้จากการอ่านหนังสือ โดยจำแนกออกเป็นหมู่ตามชั้นเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำหรับแบบเรียน ส่วนหนังสืออ่านประกอบจัดจำแนกออกเป็นหมู่ตามชั้นเรียน เช่นเดียวกับแบบเรียน แต่เพิ่มหนังสืออ่านประกอบสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 และชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยแต่ละหมู่หนังสือตามชั้นเรียนนี้ ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ 2 วิธี คือ

1. ค่าเฉลี่ยของจำนวนความถี่ของความถี่รวมยอด เรื่องหนึ่งที่มีอยู่ในหนังสือแต่ละประเภท หนังสือแต่ละชั้นต่อจำนวนหนังสือทั้งหมดในประเภทนั้นของชั้นเรียนนั้น โดยนำจำนวนความถี่ของความถี่รวมยอด เรื่องเดียวกันที่มีอยู่จริงในหนังสือทุกเล่มที่มีในตารางวิเคราะห์มารวมกัน แล้วหารด้วยจำนวนหนังสือทั้งหมด (ทั้งที่มีและไม่มี ความถี่รวมยอด) ในประเภทนั้นของชั้นเรียนนั้น ผลหารที่ได้ คือค่าเฉลี่ยของความถี่ความถี่รวมยอดในเรื่องนั้น สำหรับหนังสือประเภทนั้นในชั้นเรียนนั้นทั้งหมด⁸⁸ จากสูตร

$$F = \frac{f_1 + f_2 + f_3 + \dots + f_n}{N}$$

⁸⁸ไปรกดุรายละเอียดในภาคผนวก หน้า 277 - : 278

$$F = \text{ความถี่เฉลี่ย}$$

$$f_1, f_2, f_3, \dots, f_n = \text{จำนวนความถี่ของหนังสือแต่ละเล่มในความคิดรวบยอดเรื่องเดียวกัน}$$

$$N = \text{จำนวนหนังสือในกลุ่มนั้นทั้งหมด}$$

2. ค่าร้อยละของจำนวนหนังสือที่แสดงความคิดรวบยอดแต่ละหน่วยต่อจำนวนหนังสือแต่ละประเภททั้งหมดที่มีในชั้นเรียนแต่ละชั้น โดยคิดว่าหนังสือในกลุ่มที่จำแนกนั้นเล่มใดมีความคิดรวบยอดเรื่องเดียวกันไม่ว่าจะมีความถี่เท่าใด ถือว่าได้มีการสร้างความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นแล้ว โดยมีปริมาณ 1 หน่วย เท่าเทียมกัน หากเล่มใดไม่มีก็ไม่นับเป็น 1 หน่วย เมื่อรวมจำนวนเล่มที่มีความคิดรวบยอดเรื่องใดแล้ว ต่อจำนวนหนังสือในกลุ่มนั้นทั้งหมด แล้วคิดเทียบเป็นร้อยละ⁸⁹ จากสูตร

$$P = \frac{n}{N} \times 100$$

$$P = \text{ร้อยละของจำนวนหนังสือที่แสดงความคิดรวบยอด}$$

$$n = \text{จำนวนหนังสือในกลุ่มนั้นที่มีความคิดรวบยอดเรื่องเดียวกัน}$$

$$N = \text{จำนวนหนังสือทั้งหมดในกลุ่มนั้น}$$

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลความคิด เห็นและข้อเสนอแนะในแต่ละเรื่องของความคิดรวบยอดแยกออกจากกันของหนังสือประเภทแบบเรียน และประเภทหนังสืออ่านประกอบ ก็ติดตามจำนวนรวมของผู้ตอบที่มีคำตอบคล้ายกัน โดยไม่แยกชั้นเรียน

⁸⁹ ไปรคณูรายละเอียดในภาคผนวก หน้า 277 - 278